

потенційні можливості щодо збільшення обсягів коштів, які залучаються на різні види вкладів банками. Водночас не менш важливим завданням є забезпечення надійності і стійкості функціонування ринку вкладів і депозитів, зведення до мінімуму можливостей його непередбачених коливань у значних розмірах, причинами яких стають, зазвичай, макроекономічні чинники.

Фінансова криза в Україні істотно змінила пріоритети вкладників та мотиви їх поведінки. Це потребує застосування нових маркетингових заходів у формуванні депозитної політики банку. З метою збільшення клієнтської бази банки повинні налагодити ефективні комунікаційні канали, розробити ефективні види мотивації, збуту та цінової політики з метою активізації процесів залучення грошових коштів фізичних осіб на банківські депозити.

Література

1. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.segodnya.novostimira.com>.
2. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ua.prostobank.ua>
3. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>
4. Шевалдіна В.Г. Заощадження населення у формуванні банківських ресурсів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / В.Г. Шевалдіна. – К., 2011. – 20 с.

Алилуйко М.С. Особенности формирования привлеченных ресурсов банками Украины в современных условиях

Исследованы основные закономерности формирования ресурсной базы украинских банков и определены тенденции и особенности их развития в современных условиях углубления мировых процессов финансовой глобализации.

Ключевые слова: ресурсы банка, привлеченные ресурсы, депозиты, обязательства, вклады физических лиц.

Aliluyko M.S. Features of borrowed resources bank of Ukraine in modern conditions

This article explores the basic regularities of the resource base of Ukrainian banks and set trends and peculiarities of their development in today deepening of global processes of financial globalization.

Keywords: resource bank, involved resources, deposits, liabilities, deposits of individuals.

УДК 658:330.131.7

Доц. О.Р. Беднарська, канд. екон. наук –
НУ "Львівська політехніка"

ФУНКЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сформовано сутність функції організації в системі ризик-менеджменту, виявлено фактори, що впливають на формування організаційної структури управління ризиками, визначено підходи до організації системи ризик-менеджменту промислових підприємств.

Ключові слова: економічні ризики, ризик-менеджмент, функція організації, промислові підприємства.

Постановка проблеми. У діяльності промислових підприємств України спостерігається низка негативних тенденцій, серед яких – низький рівень рентабельності, застарілість техніки і технології, незадовільний інноваційний

розвиток, критичний рівень кредиторської та дебіторської заборгованостей, недостатність обігових коштів, неефективна державна підтримка тощо. В умовах сьогодення промисловим підприємства необхідно впроваджувати нові методи господарювання, вдосконалювати систему менеджменту, розробляти ефективні механізми роботи. Важливим завданням, враховуючи мінливість зовнішнього середовища, є організації процесу управління ризиками.

Виконання цього завдання ускладнюється тим, що у вітчизняному законодавстві відсутні нормативно-правові акти, які б регламентували процеси управління ризиками. Лише у фінансово-банківській системі створено відповідні нормативні акти. Зокрема, законодавчо закріплено методичні вказівки щодо організації та функціонування системи управління ризиками в банках України, прийнято нормативні акти щодо управління кредитними, операційними та фінансовими ризиками банківської системи [1]. Щодо діяльності промислових підприємств, то на державному рівні немає жодних норм організації та оцінювання ефективності ризик-менеджменту. Саме тому визначення підходів до організації системи ризик-менеджменту промислових підприємств є актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі є визначення ризик-менеджменту та управління економічним ризиком [2, с. 44; 3, с. 101; 4, с. 49-45; 5, с. 283; 6, с. 16; 7, с. 7]. Найчастіше науковці розглядають ці поняття як сукупність трьох елементів: ідентифікування ризиків, кількісне оцінювання ризиків та зменшення рівня ризиків. Деякі автори характеризують управління ризиком як сукупність методів, прийомів і заходів, що дають змогу певною мірою прогнозувати настання ризикованих подій і вживати заходів щодо уникнення або зниження негативних наслідків їх настання.

Хохлов Н.В. [6] вважає, що управління ризиком – це синтетична наукова дисципліна, що вивчає вплив на різноманітні сфери діяльності людини випадкових подій, реальних фізичних та матеріальних збитків. Стюарт Т. зазначає, що ризик – це позитивний аспект діяльності підприємства. Суть ризик-менеджменту полягає не в зниженні ризику, оскільки зникає винагорода, а в управлінні ним. Необхідно визначити, коли можна ризикувати, а коли це робити не доцільно [8].

Інші науковці [9] стверджують, що ризик-менеджмент – це процес виявлення і оцінювання ризиків, а також вибір методів та інструментів управління їх мінімізації. Авторі А.О. Старостіна та В.А. Кравченко [10] зазначають, що ризик-менеджмент – це сукупність таких етапів: установлення контексту ризику, тобто формування стратегічних та організаційних цілей підприємства; виявлення чинників ризику; оцінювання ризику; класифікація та вибір ризику; вплив на ризик.

Провівши аналіз поняття управління ризиком, доходимо висновку, що практично відсутні визначення, в яких зазначається, що ризик-менеджмент є конкретною функцією менеджменту підприємства. Тому доцільно проаналізувати теорію менеджменту для того, щоб удосконалити поняття ризик-менеджменту, зокрема функції організації.

Постановка завдання. Метою цієї роботи є визначення сутності функції організації в ризик-менеджменті та формування підходів до організації системи управління ризиками промислових підприємств.

Основні результати дослідження. Науковці поділяють функції менеджменту на основні, часткові та об'єднувальні. Основні функції менеджменту використовуються для виконання будь-якого управлінського процесу чи дії. Часткові функції менеджменту дають змогу досягнути встановлених цілей за допомогою розроблення та реалізації методів менеджменту та управлінських рішень [11]. Тобто ризик-менеджмент, як часткова функція менеджменту, повинна реалізовуватися через планування, організації, мотивування, контролювання та регулювання діяльності підприємства.

Сутність функції організації ризик-менеджменту полягає у такому: організації підрозділів ризик-менеджменту; встановлення вимог щодо кваліфікаційного рівня фахівців підрозділів управління ризиками; розроблення типових посадових інструкцій для ризик-менеджерів; підбір та подальше навчання персоналу; делегування повноважень та обов'язків фахівцям підрозділів управління ризиками тощо.

Враховуючи специфіку діяльності промислових підприємств, можна визначити такі проблеми в організуванні ризик-менеджменту:

1. Брак висококваліфікованих фахівців з ризик-менеджменту. На українському ринку праці недостатньо спеціалістів з сучасними теоретичними знаннями та практичними навичками з ризикології.
2. Необхідність залучення значних додаткових фінансових ресурсів для організації сучасної, комплексної системи ризик-менеджменту. Особливо витратними є інформаційні системи ідентифікування ризиків та чинників, які спричиняють ризики, а також професійні пакети кількісного оцінювання рівня ризиків підприємства.
3. Відсутність досвіду розроблення та застосування методик організації системи ризик-менеджменту на підприємстві.
4. Психологічні труднощі (опір з боку персоналу). Частина керівників вважає, що застосування ризик-менеджмент є лише даниною певній популярній тенденції в управлінні і це не вплине на ефективність діяльності підприємства.

Реалізуючи функцію організації, необхідно враховувати, що ризик-менеджмент ефективний за умов: охоплення всіх горизонтальних та вертикальних ієрархічних рівнів управління підприємства; існування органічного зв'язку між усіма управлінськими елементами; виділення управління ризиком в окремий вид спеціалізованої діяльності, яка тісно пов'язана з виконуваними функціями інших працівників [12, с. 21]. Враховуючи досвід вітчизняних та зарубіжних промислових підприємств, доцільно сформулювати основні підходи до організації системи ризик-менеджменту, а також визначити їх переваги та недоліки (табл.).

На великих підприємствах, які володіють значними ресурсами, доцільно створювати окремий підрозділ або призначати відповідальних осіб за різними видами ризиків діяльності підприємства. Приклад організаційної структури управління ризиками для великого промислового підприємства,

розроблений на основі аналізу діяльності підприємств та підходів управління ризиками, наведено на рис. 1.

Табл. Підходи до організації системи ризик-менеджменту промислових підприємств

Підходи до організації	Переваги	Недоліки
Розроблення розділів з управління ризиками керівниками окремих підрозділів у межах планів функціонального розвитку підприємства.	Працівники підрозділів можуть краще ідентифікувати ризики, характерні для їхнього напрямку діяльності (відділ маркетингу – маркетингові ризики, фінансовий відділ – фінансові ризики та ін.). Економія ресурсів внаслідок поєднання функціональних обов'язків.	Можливість виникнення неузгодженості цілей та методів оптимізації у планах управління ризиками підрозділів підприємства.
Запровадження посади ризик-менеджера	Виділення ризик-менеджменту в окремому управлінському напрямку.	Відносно високий рівень суб'єктивності під час прийняття рішень ризик-менеджером. Додаткові фінансові витрати
Створення відділу ризик-менеджменту	Формування цілісного плану ризик-менеджменту підприємства. Спеціалізація фахівців на окремих функціях ризик-менеджменту.	Додаткові витрати на організацію та функціонування відділу, а також на підготовку фахівців.
Формування тимчасових груп ризик-менеджменту	Колективне обговорення дає змогу генерувати більшу кількість цінних ідей щодо причин ризиків, методів їх оптимізації тощо.	Вплив авторитетних учасників групи на думку інших.
Залучення зовнішніх фахівців	Можливість врахування думок сторонніх експертів під час оцінювання рівня економічних ризиків, формування сценаріїв розвитку подій.	Витрати на оплату послуг експертів. Необхідність формування процедури підбору експертів з метою підвищення ефективності оцінювання.

Ризиків, які істотно впливають на діяльність малого підприємства, є кілька, відповідно обсяг інформації, що підлягає аналізу, є незначним. Таким підприємствам не потрібно створювати відділ управління ризиками, виконання цієї функції доцільно покласти на директора підприємства, його заступників та начальників відділів. При цьому недоцільно формувати відокремлений план ризик-менеджменту підприємства, достатньо його відобразити у вигляді підрозділу в загальному корпоративному плані.

Управління ризиками передбачає виконання фахівцями таких основних ролей: менеджер з ризик-моніторингу, менеджер з ідентифікування ризиків, менеджер з оцінювання ризиків, менеджер з аналізування ризиків та менеджер з оптимізації ризиків. Всі ці функції може виконувати один ризик-менеджер. Це залежатиме від системи менеджменту підприємства, його величини та стратегії діяльності.

Сукупність прийнятих рішень щодо управління ризиками, їх взаємопов'язаність та основні ролі, які повинні виконувати ризик-менеджери, наведено на рис. 2.

Рис. 1. Організаційна структура ризик-менеджменту великого промислового підприємства

Важливим завданням організації ризик-менеджменту є створення єдиної системи аналітично-інформаційного забезпечення. Вона повинна складатись з різних баз даних: каталог ризиків, план дій ризик-менеджменту, загально-корпоративні бази даних, які фіксують зміни внутрішнього та зовнішнього середовищ тощо. Використання такої системи дасть змогу підвищити ефективність прийняття управлінських рішень стосовно ризик-менеджменту, оскільки вони є взаємопов'язаними.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На організацію системи ризик-менеджменту промислових підприємств впливають такі чинники: величина підприємства, доцільність витрат на управління ризиками, види ризиків та їх рівень у діяльності підприємства, цілі управління ризиками, кваліфікація персоналу підприємства.

Ефективне здійснення функцій організації в системі ризик-менеджменту дасть змогу знизити рівень можливих збитків, покращити рівень конкурентоспроможності, підвищити ймовірність реалізації встановлених цілей підприємства. Подальші дослідження потрібно спрямувати на розвиток інших загальних функцій менеджменту для реалізації ризик-менеджменту на

Рис. 2. Логічна схема прийняття основних управлінських рішень у системі ризик-менеджменту підприємства

Література

1. Методичні вказівки щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України від 29.01.2004 р., № 42-311/382. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/361.pdf.
2. Гранатуров В.М. Управление предпринимательскими рисками: вопросы теории и практики / В.М. Гранатуров, И.В. Литовченко. – Одесса : МЧП "Евэн", 2005. – 204 с.
3. Лапуста М.Г. Риски в предпринимательской деятельности. / М.Г. Лапуста, Л.Г. Шаршукова. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 1998. – 223 с.
4. Машина Н.І. Економічний ризик і методи його вимірювання : навч. посібн. / Н.І. Машина. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 188 с.
5. Уткин Э.А. Антикризисное управление / Э.А. Уткин. – М. : Ассоциация авторов и издателей "Тандем", Изд-во ЭКМОС, 1997. – 400 с.
6. Хохлов Н.В. Управление риском : учебн. пособ. [для студ. ВУЗов] / Н.В. Хохлов. – М. : Изд-во ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 239 с.
7. Чернова Г.В. Практика управления рисками на уровне предприятия / Г.В. Чернова. – СПб. : Изд-во "Питер", 2000. – 176 с.
8. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 480 с.
9. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія і практика / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. – К. : ІВЦ "Львівська політехніка", 2004. – 200 с.
10. Рогачев А.Ю. Энциклопедия финансового риск-менеджмента / А.Ю. Рогачев // Экономика региона : федеральный образовательный портал. – 2007. – № 2. – С. 187-191.

11. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту : підручник / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 464 с.

12. Управління підприємницьким ризиком / Д. Штефаніч, В. Паляниця, С. Попіна, О. Штефаніч / за ред. Д. Штефаніча. – Тернопіль : Вид-во "Економічна думка", 1999. – 224 с.

Беднарская О.Р. Функция организации в системе риск-менеджмента промышленных предприятий

Сформулирована сущность функции организации в системе риск-менеджмента, выявлены факторы, влияющие на формирование организационной структуры управления рисками, определены подходы к организации системы риск-менеджмента промышленных предприятий.

Ключевые слова: экономический риск, риск-менеджмент, функция организации, промышленные предприятия.

Bednarska O.R. The function of organization in the system of risk management of industrial enterprises

In the article the essence function of organization is formed in the system of risk-management, found out the factors that influence on forming of organizational management structure by risks, the approaches for organization in the system of risk-management of the industrial enterprises are defined.

Keywords: economic risk, risk-management, function of organization, industrial enterprises.

УДК 336.22

Доц. І.Г. Благу, канд. екон. наук – Львівський ДУВС

КРИТЕРІЇ ОПТИМАЛЬНОГО ОПОДАТКУВАННЯ У ПОСТКРИЗОВІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

Розглянуто теоретико-практичні засади реалізації податкової політики в умовах посткризового економічного середовища. Висвітлено напрями вдосконалення податкового механізму в контексті оптимізації принципів оподаткування.

Ключові слова: податки, податкова система, податкова політика, податковий механізм, принципи оподаткування.

Вступ. Система оподаткування є важливою ланкою сфери державних фінансів. Податки, на думку класика вітчизняної фінансової науки В.М. Суторміної, є " вихідною клітиною пізнання фінансів", оскільки у найповнішій формі відтворюють перерозподільчі механізми реалізації фінансових відносин. Податкова система як сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів має гармонійно поєднувати в собі як фіскальні, так і регулювальні властивості оподаткування. Саме цьому сприяє зміна концептуальних підходів щодо визначення місця й ролі носіїв фіскалу в економічній системі держави. Так, в усьому цивілізованому світі податки сьогодні розглядають не як форму фінансового примусу, що має компенсувати вартість наданих державою послуг соціального характеру, але як елемент свідомого громадянського вибору. З огляду на це, дослідження суспільної природи податків має носити комплексний характер, враховувати їх фінансове, соціально-економічне, політичне й правове призначення.

Становлення та розвиток системи оподаткування в Україні в умовах світової фінансової глобалізації має також віддзеркалювати світові фіскально-економічні тенденції, щоправда, з урахуванням національної специфіки та ментальності. Відомо, що податки є атрибутом державності, виступаючи кіль-

кісним фінансовим вимірником суспільних державних послуг. Конституційно закріпивши соціально орієнтований ринковий вибір наша держава взяла курс на побудову західноєвропейської бюджетної моделі, що, водночас, потребує адекватних змін у підходах і критеріях здійснення податкової політики.

Постановка завдання, мета дослідження. Окремі аспекти окресленої проблеми висвітлено в роботах провідних вітчизняних економістів В.Л. Андрущенко, А.В. Бодюка, О.Д. Василика, В.П. Вишневецького, О.П. Кириленко, О.М. Ковалюка, А.І. Крисоватого, В.М. Федосова, С.І. Юрія та інших.

Водночас вихідні засади побудови податкової системи мають базуватися на цілому спектрі економічних, політичних, соціальних чинників. У контексті зазначеного, метою дослідження є комплексна систематизація економіко-організаційних, фінансових, соціальних, правових аспектів оподаткування в єдину цілісну систему. Запропоновані принципи оподаткування ґрунтуються на наукових дослідженнях у галузі фіскальної теорії, практичному досвіді реалізації фіскально-економічного законодавства в посткризових економічних умовах, критеріях ефективного використання податків як носіїв фіскальної суті та як фінансових важелів.

Виклад основного матеріалу. Кожній соціально-економічній формациї притаманна фіскально-економічна система, раціональність якої визначається рівнем розвитку товарно-грошових відносин, способом виробництва, природою і функціями держави. Ефективність насамперед податкового механізму ґрунтується на певних, об'єктивно обумовлених засадах податкової політики, критеріях фіскалу, формах і методах оподаткування, адекватних відповідному етапу економічного й соціального розвитку суспільства. Формування головних принципів становлення, функціонування й розвитку податкової системи ринкового типу є важливим завданням фіскальної теорії та практики, від успішного вирішення якого значною мірою залежить економічний потенціал країни, соціальна стабільність у суспільстві, підвищення рівня добробуту малозабезпечених верств населення.

Уперше науково обґрунтовану концепцію оподаткування запропонував А. Сміт, який визначив такі базові принципи оподаткування.

1. Усі громадяни мають брати участь в утриманні уряду пропорційно до своїх доходів, які вони отримують під захистом та опікою держави. Тобто потрібно дотримуватися рівності оподаткування.
2. Податки мають бути чітко визначені, а не довільні. Це означає встановлення термінів сплати, способів платежу, сум податків, зрозумілих для платника та всіх інших осіб.
3. Податки мають сплачуватися тоді та в такий спосіб, щоб це було вчасно й зручно для платника. Ця необхідна умова оподаткування передбачає зручність їх справляння.
4. Кожний податок має бути розроблений так, щоб якомога менше вилучати грошей у платників понад той дохід, який вони приносять у скарбницю, тобто забезпечити дешевину справляння податків. Великі витрати на утримання податку роблять сам податок недоцільним [1, с. 588-589].

Дослідження А. Сміта продовжив Дж. С. Мілл, який критикував вчення свого попередника з позицій фіскальної рівності та стверджував, що дохід не є точним критерієм платоспроможності. Вирішального значення він